

Minimální preventivní program pro rok 2018/2019

(dále jen MPP)

Při tvorbě MPP naší školy vycházíme z některých obecných zásad efektivní primární prevence. Ta musí mít složku informační, postojovou a dovednostní.

MPP je zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností.

MPP je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce se žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků.

MPP vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže – čj.: 20 006/2007 – 51 ze dne 16. 10. 2007.

Charakteristika školy:

Areál školy tvoří tři budovy, kde se nacházejí třídy, laboratoře, počítačové učebny, dílny, jídelna a tělocvična.

Školu navštěvuje 340 žáků SPŠE, 103 studentů VOŠ denní i dálkové formy studia. Výuka začíná v 8:00 a končí v 15:05 hodin.

Ve školním roce 2018/2019 máme 12 tříd SPŠE a 10 tříd VOŠ. Počet pedagogických pracovníků je 38, z toho 32 kmenových učitelů, a 1 externí učitel. Ve škole pracuje 11 správních zaměstnanců.

V letošním školním roce je výuka organizována dle dokumentů ŠVP a akreditace VOŠ.

Týmová práce učitelů má vliv na vzájemné poznávání, vstřícnou komunikaci a přehodnocování priorit.

Ředitel školy: Ing. Josef Kolář

Školní metodik prevence: PaedDr. Vratislava Matlerová

Výchovný poradce: Mgr. Petr Pavelka

Přehled legislativy a dokumentů:

Strategie:

- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti rezortu MŠMT na období 2005-2008
- Národní protidrogová strategie na období 2005-2009-08-25
- Strategický protidrogový plán Olomouckého kraje na období 2005-2010
- Strategie prevence kriminality na léta 2008-2011

Vyhlášky:

- Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005 Sb. – Příloha č.3
- Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků č. 317/2005 Sb.

Metodické pokyny:

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č.j.: 20 006/2007 – 51
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasizmu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14423/99 – 22
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j.: 28275/2000 – 22
- Metodický pokyn MŠMT k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních, č.j.: 29159/2001 – 26
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j.: 10194/2002 – 14
- Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j.: MSMT-21149/2016
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

Zákony:

- Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů č. 563/2004 Sb.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění
- Zákon č. 167/1988 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění

Hlavní úkoly MPP

- vytváření vhodného klimatu školy s možností žáků ovlivňovat důležitá rozhodnutí formou zastupitelské demokracie (Studentská rada)
- důsledné a soustavné vzdělávání žáků, učitelů, osvěta rodičů v oblasti zdravého životního stylu, etické a právní výchovy
- utváření postojů ke společnosti, zdravému životnímu stylu a speciálně ke zneužívání legálních i nelegálních drog
- vytváření dovedností v sociální komunikaci, zvládnutí sociálních vztahů a stresových situací žáků a učitelů, dovedností odmítnutí drogy
- aktuální informační nástěnka týkající se prevence sociálně patologických jevů
- zajištění volnočasových aktivit žáků (fotografický, elektrotechnický, počítačový kroužek, spolupráce s taneční školou apod.)
- poskytování poradenských služeb žákům s rizikem či projevy sociálně patologického chování, zajištění péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli
- uplatňování přiměřené represe, důsledné dodržování platného školního řádu (upravovat školní řád, organizační řád a činnost školy ve shodě s ochranou zdraví žáků a ochranou proti zneužívání návykových látek)
- důsledně realizovat úkoly školního poradenství pro žáky i rodiče
- optimalizace vztahů mezi učiteli a žáky (partnerská komunikace, vzájemný respekt), mezi učiteli a vedením školy
- zajišťování odborných přednášek pedagogickým pracovníkům o šikaně, klimatu třídy a krizových situacích ve výuce

Úkoly školního metodika prevence (dále jen ŠMP):

- poskytuje poradenské služby žákům a rodičům
- zajišťuje vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů
- spolupracuje s rodiči
- podílí se na zpracování školního řádu v souladu s Metodickým pokynem MŠMP č.j.: 14514/2000 – 51
- zajišťuje akce pořádané v Olomouci v rámci prevence

- zajišťuje informovanost žáků dle Metodického pokynu
- spolupracuje při řešení problémů s vedením školy a třídními učiteli
- dbá o začleňování MPP do výuky

Preventivní program pro žáky

Preventivní výchovně vzdělávací působení musí být neoddělitelnou součástí výuky a života školských zařízení, každodenní život školy musí mít takovou kvalitu, aby studentům umožnil osvojit si kompetence zdravého životního stylu, které jsou nejúčinnějším preventivním nástrojem.

Při diagnostice rizik pro možný výskyt sociálně patologických jevů u jednotlivých studentů je nutné analyzovat osobnost jedince, společenské vlivy formující osobnost, konkrétní sociální situaci dítěte a osvojování si základních ochranných kompetencí.

Cílem je vytvoření fungujícího týmu žáků a učitelů, podpora sociálních dovedností žáků vůči tlaku vrstevnické skupiny, minimalizace šikany na škole a vytlačení legálních a nelegálních drog ze školy.

Aktivity pro studenty:

- v průběhu celého školního roku propagujeme volnočasové aktivity formou zájmových kroužků (např. fotografický, elektrotechnický, počítačový)
- pravidelná divadelní představení v Moravském divadle v Olomouci
- besedy o životním prostředí
- zapojování se do humanitárních akcí (např. Tkanička)
- exkurze v Okresní městské knihovně, Vědecké knihovně, Vlastivědném muzeu, atd.
- akce - studenti čtou a píšou noviny, kde studenti píšou články na aktuální témata současného společenského života
- účast na recitační soutěži na SZŠ v Olomouci
- spolupráce s P – Centrem a využívání jejich nabídky prožitkových lekcí pro první ročníky a besed s ex-userem pro druhé ročníky
- besedy s odborníky (např. Radek John, MUDr. Radim Uzel, PhDr. Ivan Douša), pořady poskytují studentům základní a odborné informace o vlastnostech a rizicích kolen legálních a nelegálních drog, dále o sexuální výchově a seznamují je s problematikou kriminality mládeže, organizovaného zločinu v ČR a s problematikou drog z pohledu Národní protidrogové centrály
- studenti druhých ročníků pravidelně navštěvují soudní procesy u Okresního a Krajského soudu v Olomouci týkající se problematiky šikany, drogových závislostí a kriminality mládeže pro studenty prvních ročníků pořádné besedy s kriminalisty a

velmi úzce spolupracujeme s tiskovou mluvčí České policie pro Olomoucký kraj paní Dolejšovou

- návštěvy komponovaných pořadů v rámci projektu „Řekni drogám ne!“ (Medea Kultur)
- pořádání lyžařských a snowboardových kurzů pro první ročníky v Beskydech
- výběrový lyžařský kurz v Alpách v Rakousku pro všechny ročníky
- kurzy moderních sportovních aktivit pro druhé ročníky
- turnaje v kopané florbalu, basketbalu, volejbalu a stolním tenise
- nabídky spontánních sportovních činností
- návštěva vánoční Vídně
- pravidelné vánoční besídky s bohatým programem, na kterém se podílejí žáci všech tříd
- návštěvy knižního veletrhu Libri Olomouc
- program „Aktivní střelec“
- školní výlety a exkurze
- školní maturitní ples
- ostatní akce budou průběžně doplňovány dle aktuální nabídky

Akce 2018/2019:

P-Centrum – Prožitkové lekce pro 1. ročník SŠ

1A – 4. 2. 2019

1B – 5. 2. 2019

1L – 6. 2. 2019

P-Centrum – besedy s ex-userem pro 2. ročníky SŠ

2A – březen 2019

2B – březen 2019

2L – březen 2019

říjen 2018 – beseda - Šikana, kyberšikana, stalking, gamblerství, právo
- 2. ročníky - Ivana Kafková, Dr.h.c

říjen 2018 – beseda - Sebeobrana - 1. ročníky - Ivana Kafková, Dr.h.c.

říjen 2018 – exkurze v chrámu Sv. Mořice - varhany - 1. ročníky, Karel Martínek

22. 10. 2018 – beseda - Aktivní střelec - 3. ročníky - Ivana Kafková, Dr.h.c.

4. 3. 2019 – beseda - mjr. JUDr. Jaromír Badin- Drogová kriminalita a my v roce 2019 - žáci SPŠE

Pro rodiče:

- rodiče jsou pravidelně dvakrát do roka na třídních schůzkách informováni o:
 - všech akcích pořádaných školou
 - poradenství, které škola nabízí a které může zprostředkovat
 - šikaně a legálních i nelegálních drogách vzhledem ke škole
- rodičům je nabídnut seznam odborných pracovišť, na která se mohou v případě potřeby obrátit

Pro pedagogické pracovníky:

- úzká spolupráce s Mgr. R. Ježkovou, která pedagogické pracovníky seznamuje s problematikou šikany (tř. učitel má možnost si u ní nechat udělat „Klima třídy“, pokud má problematické vztahy ve třídě)
- beseda s PhDr. J. Svobodou na téma „Rizikové situace ve výuce“ (2. pololetí 2019)
- úzká spolupráce ŠMP se všemi učiteli pedagogického sboru, hlavně s tř. učiteli
- sledování odborných časopisů – Prevence, Závislost a my, Psychologie, atd.
- školení ŠMP

Organizace a odborníci podílející se na prevenci sociálně patologických jevů

- P-Centrum – využití nabídky besed, pracovní setkání ŠMP
- Medea Kultur – využití jejich zpracovaných programů a DVD pro danou problematiku
- Podané ruce - využití jejich zpracovaných programů a DVD pro danou problematiku
- Česká policie – besedy
- Exit tour – Frýdlant nad Ostravicí – prevence šikany a kyberšikany
- výchovný poradce
- vedení školy
- vyučující ON
- třídní učitelé
- rodiče žáků
- oblastní metodik prevence – Mgr. P. Ševčíková
- krajský metodik prevence. Mgr. J. Spurný
- Pedagogicko-psychologická poradna v Olomouci

Krátkodobé cíle

- zvýšení informovanosti studentů v oblasti drogové prevence, virtuálních drog a gamblingu, záškoláctví, násilného chování, šikany, rasizmu,
- zlepšování komunikace s rodiči
- nácvik zátěžových situací a poskytnutí návodů k řešení problémů
- začlenění preventivních témat do výuky (TV, ON, CHE, ČJL a jazyků) a spolupráce s vyučujícími jednotlivých předmětů
- spolupráce s třídními učiteli a zmapování současné situace ve škole formou dotazníků a besed
- dodržování nařízení ohledně drog a jejich užívání v prostorách školy
- vyřešení kouření před školou

Dlouhodobé cíle

- získávání kolegů, zvláště tř. učitelů pro produktivní spolupráci v oblasti MPP
- vytváření podmínek pro efektivní využití volného času mládeže
- neustálé sebevzdělávání aktivistů MPP v dané problematice formou přednášek a seminářů
- zajištění vzájemné kooperace mezi jednotlivými aktivisty MPP a vedením školy
- zajištění prostoru pro dojíždějící studenty před i po vyučování
- kontinuální doplňování studijních materiálů vztahujících se k náplni MPP ve studijním a informačním centru

Prezentace MPP

Informace o náplni MPP jsou prezentovány prostřednictvím nástěnky před sborovnou. Jedna část je věnována problematice výchovného poradenství a druhá část programu MPP a drogové prevenci.

Celý MPP je umístěn na WWW stránkách školy, takže je dostupný všem studentům, učitelům i rodičům.

Postihy za záškoláctví, drogovou závislost, alkoholismus, kouření a za projevy šikany, rasizmu, xenofobii a netoleranci vůči odlišnosti jsou pevně stanoveny ve školním řádu. Školní řád byl vypracován tak, aby odpovídal Úmluvě o právech dítěte, Ústavě ČR.

Je přísně zakázáno v prostorách všech pracovišť školy i mimo školu při činnostech organizovaných školou kouřit, používat alkoholické nápoje a jiné omamné látky, zejména drogy. Také je zakázáno jejich nošení, držení, distribuce a zneužívání. Nejsou tolerovány jakékoliv projevy šikany, rasizmu a intolerance.

Metody a způsoby dosažení cílů

Všichni pedagogičtí pracovníci školy se podílejí na rozvoji osobnosti žáků, podporují jejich sebevědomí, schopnost vytvářet přátelské vazby, nenásilné zvládnání konfliktů apod. Učitelé se ve svých předmětech zaměřují nejen na poskytování informací, ale i na vytváření postojů žáků k problematice a osvojování dovedností komunikace, zvládnání sociálních vztahů a stresových situací, asertivity a odmítání. Podle svých možností zařazují do výuky různé formy práce.

Analýza výchozí situace, monitoring

Ve školním roce 2017/2018 jsme zaznamenali mírný výskyt rizikového chování.

Školní metodik v uplynulém roce absolvoval mnoho jednání s rodiči a vedl mnoho rozhovorů se žáky. Někdy byl tento rozhovor dostačující, jindy byl předán kontakt na další instituce. Velice často se řešil problém závislosti žáka na PC.

ŠMP se průběžně radil s vedením školy, které je ke schůzkám a konzultacím velmi vstřícné a jehož pomoc je vždy profesionální a efektivní.

Žáci byli pravidelně informováni o možnostech konzultace a poradenství, mohou využít konzultační hodiny nebo si kdykoliv domluvit schůzku.

Kontaktní a poradenská centra v Olomouci:

Sdružení Podané ruce, K-centrum Walhalla
Sokolská 48, 772 00 Olomouc
Kontaktní osoba: Lukáš Carlos Hrubý,
Mgr. Michaela Schaferová
tel. 585 220 034
e-mail: wallhala@podaneruce.cz
kcentrum.ol@podaneruce.cz
www.podaneruce.cz

P-centrum
Laffayetova 9, 772 00 Olomouc
Kontaktní osoba: Petra Chromková
tel. 585 221 983
e-mail: p-centrum@p-centrum.cz
petra.chromkova@p-centrum.cz
www.p-centrum.cz

Ambulance AT při FN Olomouc
I.P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc
Kontaktní osoba: MUDr. Jarmila Šmoldasová
tel.588 444 618
fax: 585 413 841
e-mail: smoldasj@fnol.cz
www.fnol.cz

Centrum krizové intervence
(psychiatrická a psychologická ambulance)
Dolní náměstí 33, 779 00 Olomouc
Kontaktní osoba: MUDr. Libor Gronský
tel. 585 223 737

Pedagogicko-psychologická poradna
U sportovní haly 1a, 779 00 Olomouc
tel. 585 221 045
www.ppp-olomouc.cz

Krajský protidrogový koordinátor- KÚ
Olomouc Jeremenkova 40a, 779 00
Olomouc
Kontaktní osoba: Mgr. Zuzana Starostová
tel. 585 508 575
e-mail: z.starostova@kr-olomoucky.cz

více na: www.drogy-info.cz

Informační zdroje školy

- odborná a metodická literatura, odborné časopisy
- videotéka
- www stránka školy
- e-mailová adresa ŠMO pro cílové skupiny žáků a rodiče
- nástěnky
- Internetové stránky :

www.kr-olomoucky.cz
www.drogy.net
www.odrogach.cz
www.volny.cz/metodik
www.drogy-info.cz
www.msmt.cz
www.sananim.cz
www.brana.cz/zdrskola
www.drogovaporadna.cz
www.linkabezpeci.cz
www.p-centrum.cz

Nadace školy přispívá každoročně na prevenci sociálně patologických jevů cca 6 až 8.000,-Kč.

Konzultační hodiny ŠMP

- VŽDY PO DOHODĚ S RODIČI NEBO STUDENTY
- Školní metodik prevence: PaedDr. Vratislava Matlerová
- E-mail: matlerova@spseol.cz

MPP vypracovala PaedDr. Vratislava Matlerová - školní metodik prevence

.....
Ředitel školy Ing. Josef Kolář

.....
ŠMP PaedDr. Vratislava Matlerová

PŘÍLOHA č. 1.

Monitoring rizikového chování v jednotlivých třídách

Průzkum rizikového chování (vyplní třídní učitelé)

Třída:

Třídní učitel:

Počet žáků:

Datum:

Za uplynulé období jsem zaznamenal(a) projevy rizikového chování

Šikana a kyberšikana	ano	ne
Užití, distribuce návykových látek	ano	ne
Záškoláctví	ano	ne

Jiné druhy rizikového chování viz. Metodické pokyny rizikového chování mladistvích na školách (MŠMT)

PŘÍLOHA č. 2

Jak poznám, že moje dítě užívá návykové látky

- Změnila se osobnost Vašeho dítěte v poslední době v nějakém významném ohledu?
- Má časté výkyvy nálad?
- Straní se Vás? Je zlostný nebo depresivní?
- Tráví hodně času ve svém pokoji sám?
- Ztratil zájem o školu a o vyučování, případně další aktivity, např. sport?
- Zhoršil se jeho prospěch?
- Přestal trávit čas se starými kamarády? Přátelí se s dětmi, které se Vám nelíbí?
- Nesvěřuje se a nemluví o tom, kam chodí a co dělá?
- Máte pocit, že se Vám doma ztrácí peníze nebo věci (peníze potřebné na alkohol a drogy) nebo máte pocit, že má víc peněz, než byste očekávali (peníze získané z prodeje drog)?
- Reaguje nepřiměřeně, když s ním mluvíte o alkoholu a o drogách nebo se snaží změnit téma?
- Lže nebo podvádí?
- Pozorujete fyzické příznaky užívání drog nebo alkoholu? Rozšířené nebo zúžené zornice?
- Nejasné vyjadřování a myšlení?
- Ztratilo Vaše dítě zájem o koníčky? Ztratilo motivaci, nadšení a vitalitu?
- Našli jste někdy důkazy užívání drog nebo alkoholu, prášky, lahve?
- Zhoršil se vztah dítěte k členům rodiny?
- Zdá se Vaše dítě být nemocné, unavené a protivné ráno, po možném užití drog předešlý den?
- Přestalo se Vaše dítě o sebe starat, změnil se jeho styl oblečení?
- Zdá se být méně soustředěný?

PŘÍLOHA č. 3

Co dělat, když moje dítě užívá návykové látky.

- Jestliže je dítě pod vlivem drog a hrozí otrava, neváhejte zavolat lékaře. Užívání drog není trestné, a dítěti proto žádný soudní postih nehrozí. S dítětem pod vlivem drog nemá smysl se hádat. Vážný rozhovor odložte na pozdější dobu.
- Nespoléhejte na zázračné okamžité řešení, ale spíše na dlouhodobou výchovnou strategii. Jejím základem je nepodporovat a neusnadňovat pokračující braní drog, naopak odměňovat každou změnu k lepšímu a povzbuzovat k ní. To, že taková strategie nepřináší vždy okamžitý prospěch ještě neznamená, že je neúčinná. Může se totiž jednat o příliš velký problém, jehož řešení vyžaduje více času a spojenců.
- Získejte důvěru dítěte a naslouchejte mu. To je těžké, zvláště když říká a hlavně dělá z hlediska rodičů nesmysly a když hájí hodnoty pro rodiče nepřijatelné. Vyslechnout dítě ale ještě neznamená přistupovat na jeho stanovisko.
- Naučte se s dítětem o alkoholu a drogách mluvit. Bude-li dítě nějakou drogu obhajovat, vyslechněte ho, ale opatřete si protiargumenty.
- Uvědomte si své možnosti. Dítě, které bere drogy nebo pije, bývá většinou nezralé a neschopné se o sebe postarat. Může tisíckrát pohrdat názory rodičů, ale většinou si nedokáže opatřit základní prostředky k životu. V tom je Vaše šance a síla. Určitou základní péči jste sice povinni nezletilému dítěti poskytnout, ale mělo by cítit, že Vaše péče je jiná, když se chová rozumně a když ne. Cílem je, aby dítě pochopilo, že skutečná samostatnost předpokládá schopnost se o sebe postarat.
- Vytvořte zdravá rodinná pravidla. Dítě by mělo vědět, jaké předvídatelné důsledky bude mít jeho jednání. Mělo by mu být jasné, že je výhodnější, když se bude chovat přijatelně. Jestliže dospívající není ochoten ke změně, měl by nést důsledky. To se samozřejmě netýká situací, kdy je ohrožen život, např. při předávkování. (Teprve až vážné problémy, které drogy způsobí, jsou často důvodem k léčbě a změně).
- Předcházejte nudě. Musíte počítat s tím, že může být nutné trávit v prvním období s dítětem mnohem více času. Měli byste mít přehled, kde je, co dělá, zamyslet se nad jeho denním programem a životním stylem.
- Pomozte mu se odpoutat od nevhodné společnosti. To má pro překonání problému často podstatný význam. Jestliže Vám potomek tvrdí, že si s lidmi, se kterými dříve bral drogy, chce jenom pobýt nebo si povídat, buď lže, nebo podceňuje nebezpečí. Někdy je možné uvažovat i změně prostředí.
- Posilujte sebevědomí dítěte. Najděte a udržujte křehkou rovnováhu mezi kritickým postojem vůči chování dítěte ("nelíbí se nám, že bereš drogy") a respektem vůči jeho osobnosti a lásce k němu ("vážíme si tě jako člověka a záleží nám na tobě"). Je to těžké, je to však nutné. Stejně nutné je i oceňovat třeba drobné pokroky a změny k lepšímu. Je také třeba vidět silné stránky dítěte, jeho možnosti a dobré záliby, které má možná z předchozí doby a na které se dá navázat.
- Spolupracujte s dalšími dospělými. Velmi důležitá je spolupráce v rodině. Rodiče by se měli ve výchově problémového dítěte dokázat domluvit. Jenom tak totiž nebude dítě

uzavírat spojení s tím rodičem, který mu právě víc povolí. Důležitá je i spolupráce v rámci širší rodiny (babička), spolupráce s léčebnými zařízeními, školou, případně dalšími institucemi. Často až vážně míněná hrozba ústavní výchovy, nebo hrozba ohlášení krádeže v domácnosti na policii mohou přimět dospívajícího přijmout léčbu.

- Osvědčuje se také, když rodiče dětí s těmito problémy spolu hovoří v rámci skupinové terapie nebo svépomocné organizace. Dokážou se navzájem pochopit a předávají si užitečné zkušenosti.
- Buďte pro dítě pozitivním modelem. K tomu je nutné, abyste myslel i na své zdraví a svoji tělesnou a duševní kondici a abyste měl své kvalitní zájmy.
- Neváhejte vyhledat profesionální pomoc pro sebe, jestliže dítě odmítá. V případě manželských nebo partnerských problémů se můžete např. obrátit na poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Pamatujte, že zvládnutím problémů zvyšujete i šanci na ovlivnění dítěte.
- Přístup k dítěti, které má problémy s alkoholem nebo jinou drogou, shrnuje anglické slovo "tough love". V češtině to znamená "tvrdá láska". Myslí se tím dobrý vztah k dítěti, snaha mu pomoci, ale zároveň cílevědomost a pevnost.
- Nepopírejte problém. Zbytečně by se tak ztrácel čas a rozvíjela se závislost na návykové látce.
- Neskryvejte problém. Někdo se za takový problém stydí a tají ho. Aby se dokázal v situaci lépe orientovat a citově i rozumově ji zvládat, měl by si naopak o problému s někým důvěryhodným a kvalifikovaným pohovořit. Měl by také hledat spojence.
- Neobviňujte partnera. Na to, abyste si vyřizovali s druhým rodičem dítěte staré účty a navzájem se obviňovali, není naprosto vhodná doba. Minulost se změnit nedá, budoucnost naštěstí často ano. Nehleďte v dítěti zneužívajícím drogy spojence proti druhému rodiči.
- Nezanedbávejte sourozence dítěte zneužívajícího alkohol nebo jiné drogy. Sourozenci problémového dítěte jsou více ohroženi, problémem v rodině trpí a Vaši péči a Váš zájem potřebují.
- Nezanedbávejte bezpečnost dalších lidí v domácnosti, zejména malých dětí. Člověk pod vlivem alkoholu nebo drog jim může být velmi nebezpečný, i když by jim za normálních okolností neublížil. Je také třeba myslet na to, aby se drogami, které dospívající domů přinesl, neotrávil další sourozenec.
- Nefinancujte zneužívání drog a neusnadňujte ho. S tím souvisí i to, aby rodina zabezpečila cenné předměty a nenechala se okrádat. Krádež nemusí uskutečnit samotné dítě, ale jeho "kamarádi", kterým dluží za drogy. Jestliže začalo dítě zneužívat pervitin nebo opiáty bývá otázkou času, kdy se začnou ztrácet peníze a cenné předměty. Nejde tu jen o majetek, ale také o okolnost, že ukradený majetek slouží špatné věci - totiž rozvoji závislosti. Argument, že by si dítě opatřilo prostředky jinak, např. prostitucí nebo krádežemi, neobstojí. Pokud bude závislost pokračovat, je pravděpodobné, že k tomu dojde stejně.
- Nedejte se vydírat. Vyhrožování fetováním, útekem, prostitucí nebo sebevraždou je častým a oblíbeným způsobem vydírání rodičů. Ano, všechna tato rizika u závislých na

drogách existují. Tím, že rodiče pod jejich tlakem ustupují, ovšem riziko nesnižují, ale zvyšují.

- Nevyhrožujte něčím, co nemůžete nebo nechcete splnit.
- Vyhněte se fyzickému násilí. Fyzické násilí většinou nevede k cíli. Často jen živí v dítěti pocit ukřivdění, vede k sabotování snah rodičů a k útěkům.
- Nejednejte chaoticky a impulzivně.
- Nevěřte tvrzení, že má dospívající drogy pod kontrolou, případně, že snižuje dávky a že drogu brzy vysadí. Buďte připraveni na to, že dříve či později pravděpodobně přijde krize. Využijte ji a trvejte na změně životního stylu, případně na nějaké skutečně účinné formě léčby, jestliže není dospívající schopen zvládnout problém sám.
- Do nekonečna neustupujte. Požadavek, aby lidé, kteří berou drogy, do vašeho bytu nechodili, je rozumný.
- Nedělejte zbytečně "dusno". Parta a nevhodní přátelé by se tím stávali pro dítě ještě přitažlivější.
- Nezapomínejte dveře navždy. I když dítě odejde, je dobré být připraven mu pomoci, pokud přijme určité podmínky.
- Neztrácejte naději. Vaším tichým spojencem je přirozený proces zrání. I hrozivý problém se mnohdy podaří úspěšně zvládnout.

PŘÍLOHA č. 4

Jak poznám, že je moje dítě šikanované a co dělat v případě výskytu šikany.

Co je to šikana?

Je to úmyslné a opakované ubližování slabšímu jednotlivcem nebo skupinou. Může mít jak fyzickou tak psychickou povahu. Je to jev dlouhodobý, stupňovitý a má skupinovou dynamiku.

Varovné signály:

- dítě nemá kamaráda
- nechce jít do školy
- střídá různé cesty do školy a ze školy
- ztráta chuti k jídlu, neklidný spánek
- ztráta zájmu o učení
- výkyvy nálad, odmítá se svěřit, co ho trápí
- žádá peníze, často „ztrácí“ své věci
- přichází domů vyhladovělé, s potrhaným oblečením, s poškozenými školními pomůckami
- nedokáže uspokojivě vysvětlit svá občasná zranění (odřeniny, modřiny, popáleniny)
- je nečekaně agresivní vůči sourozencům
- trpí zdravotními potížemi (bolesti hlavy, břicha, bolesti jsou někdy simulované)
- zdržuje se většinou stále doma

Co tedy dělat?

Připusťme, že několik výše uvedených signálů ve vás vzbudí určité podezření, že by mohlo jít o šikanování vašeho dítěte. Znovu podotýkáme, že ideální stav nastane, když se vám dítě svěří. Pochvalte ho, povzbudte, rozptylte jeho obavy o tom, že žaluje. Vyzvedněte naopak jeho sílu

a odvahu sdělit tyto závažné skutečnosti. Přesvědčte ho, že mu chcete pomoci a to potom musíte dodržet. Vyslechněte vaše dítě, dejte najevo, že jeho informace berete vážně (i když se vám mohou zdát malicherné či nepodstatné). Odložte veškerou práci, není nic důležitějšího, než situace vašeho dítěte. Poskytněte dítěti veškerou podporu. Pochopitelně, že odlišíte např. běžnou klukovskou šarvátku od skutečné šikany.

Konkrétní kroky:

- Zjistěte přesně co, kdy, kde se odehrávalo, kdo další byl přítomen – „nevyslychejte jako vyšetřovatel“
- Společně vytipujte svědky, kterým dítě ještě důvěřuje, o kterých ví, že nestojí na straně agresora a věří, že mu mohou pomoci.
- Poskytněte dítěti veškerou ochranu i za cenu, že se budete uvolňovat z práce.
- Poskytněte dítěti dostatek péče, více s ním komunikujte, věnujte se mu ve volném čase, odjeďte na chatu, chalupu či k prarodičům.
- Nemáte-li jistotu, že dítě nebude ohroženo během pobytu ve škole, ponechejte je doma, ale pečlivě zvažte, zda v jeho situaci může být samo.
- Znovu dítě ubezpečujte, že udělalo dobře, že vám vše sdělilo, mluvte s ním více než dříve.
- Zhodnoťte a to velice kriticky, co mohlo vyvolat stav, který skončil šikanou. Neobviňujte pouze školu, nastavte si „zrcadlo pravdy“. Neomlouvejte sami sebe, ani své dítě. Se svým zjištěním se v první fázi dítěti nesvěřujte, ale připravujte nápravu.

PŘÍLOHA č. 5

Pravidla bezpečného užívání internetu

- Nechte se dítětem poučit o službách, které používá, a ujistěte se o jejich obsahu. Tím zlepšete svou znalost internetu.
- Nikdy svému dítěti nedovolte setkání o samotě s někým, s kým se seznámil na internetu, bez Vaší přítomnosti. Pokud k setkání svolíte, své dítě doprovodte.
- Zajímejte se o internetové kamarády svých dětí stejně jako se zajímáte o jejich kamarády ve škole.
- Základem při komunikaci rodiče s dítětem je otevřenost. Při nepříjemných zkušenostech dítěte s děsivým obsahem nebo nepříjemným člověkem není řešením trestat dítě nebo mu dokonce bránit používat internet, ale poradit mu, jak se v budoucnu nepříjemným zkušenostem vyhnout. Jak se rodič při podobné situaci zachová, určuje, zda se mu dítě svěří i v budoucnu.
- Na místo s nevhodným obsahem se může dítě dostat zcela náhodou. Pro tyto případy neexistuje stoprocentní ochrana a vyplatí se spíše vychovávat dítě tak, aby si podobné skutečnosti interpretovalo způsobem odpovídajícím jeho věku, protože s dítětem nemůžete trávit všechnen volný čas.
- Riziko vstupu na stránku s nevhodným obsahem lze snížit jednak prostřednictvím možností zabudovaných přímo do internetového prohlížeče, jednak prostřednictvím speciálních programů obsahujících nepřetržitě aktualizovaný seznam stránek pro děti nevhodných. Tyto programy bývají k dispozici zdarma.
- Uvažujte o společné e-mailové schránce se svými dětmi.
- Dávejte si pozor na soubory, které dítě z internetu stahuje a ukládá je na disk.
- Sledujte, kolik času dítě u počítače stráví. Nepohybuje se víc na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami častěji než se svými kamarády.
- radu při výchově dětí ke správnému užívání internetu můžete požádat pedagoga, psychologa či pracovníky internetových firem.

PŘÍLOHA č. 6

Krizový plán v případě výskytu alkoholu, OPL, krádeží a vandalismu, šikany a postup v případě šetření a výslechu policií

Alkohol

Konzumace alkoholu ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, nebo v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat – zajistí přítomný učitel.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník – přítomný učitel (výchovný poradce, školní metodik prevence, zástupce ředitele, ředitel školy) - posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí přítomný učitel (výchovný poradce, školní metodik prevence, zástupce ředitele, ředitel školy) - nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje přítomný učitel (výchovný poradce, školní metodik prevence, zástupce ředitele, ředitel školy) podle školního řádu školy. O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí třídní učitel ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí třídní učitel skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
- Jestliže se situace opakuje, splní školní metodik prevence oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne školní metodik prevence potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

- Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
- V případě podezření na intoxikaci žáka může školní metodik prevence provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu.

Nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují následovně:

- Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- nálezu ihned uvědomí vedení školy – ředitele školy (zástupce ředitele, výchovného poradce, školního metodika prevence).
- Nalezenou tekutinu uloží u ředitele (zástupce) školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- Školní metodik prevence (výchovný poradce) zpracují stručný záznam o události.

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol, postupují následovně:

- Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- nálezu ihned uvědomí vedení školy – ředitele školy (zástupce ředitele, výchovného poradce, školního metodika prevence)
- nálezu sepíše školní metodik prevence (výchovný poradce) stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede školní metodik prevence (výchovný poradce) tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- nálezu třídní učitel vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
- V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky (OPL)

Při nálezu neznámé látky

- Zjistí-li pedagog podezřelou látku a je podezření, že jde o drogu či jinou škodlivou látku, v přítomnosti dalšího člena pedagogického sboru ředitele školy, výchovného

poradce, školního metodika prevence, zástupce ředitele, uloží tuto látku do obálky. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

- Na obálku napíše datum, čas a místo zajištění látky, příp. komu byla odebrána, podepíše se a uvede jméno svědka. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a uschová ji do školního trezoru.
- Poté je nutno bezodkladně vyrozumět policii. Identifikaci provede vždy policie, nikoli zaměstnanec školy. Při převzetí neznámé látky policistou si škola nechá tuto skutečnost písemně potvrdit.
- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci. Pokud je zajištěna podezřelá látka u dítěte, které jeví známky otravy, předá se látka stejným způsobem uložená přivolanému lékaři.
- V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL.

Při ohrožení zdraví studenta

- Žák jevící příznaky užití omamné látky je odveden ze třídy do místnosti, kde zůstane po dobu, než si pro něj přijdou rodiče nebo lékařská služba. Pedagog, zástupce ředitele zajistí nad dítětem dohled dospělé osoby.
- Třídní učitel bezodkladně informuje rodiče studenta nebo jeho zákonné zástupce o bližší nespecifikovaných zdravotních potížích studenta, rodiče jsou vyzváni k tomu, aby si dítě co nejdříve vyvedli ze školy, neboť je nutné lékařské vyšetření.
- Rodič je seznámen se zdravotními potížemi, po užití stimulačních či kanabionidních látek (jsou např. zornice rozšířené), škola apeluje na rodiče, aby s dítětem navštívil lékaře.
- Školní metodik prevence odkáže rodiče na odborníky na specializovaných pracovištích (psychologicko pedagogická poradna apod.)
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- Třídní učitel pozve rodiče žáka k jednání se školou. Rodiče jsou seznámeni se všemi skutečnostmi případu, porušením řádu školy, návrhem výchovného opatření, který schválila a doporučila pedagogická rada. Školní metodik prevence doporučí rodičům studenta specializovanou pomoc odborníků.
- Školní metodik prevence (výchovný poradce) vyhotoví zápis průběhu celého případu a stanoví postup, jak zamezí případnému výskytu žáků pod vlivem omamné látky nebo výskytu podezřelé látky ve škole. Ve školním řádu je uveden zákaz nošení,

držení, distribuce a zneužívání návykových látek v areálu školy včetně sankcí, které z porušení vyplývají.

- Žák, který prokazatelně zneužíval omamnou látku v areálu školy a tím porušil řád školy, bude kázeňsky potrestán dle školního řádu.
- Třída, v níž se problém objevil, bude monitorována, budou v ní pracovat odborníci primární prevence
- Ředitel školy informuje sociální odbor v případě, že student je opakovaně ovlivněn drogou.

Při podezření, že student zneužívá návykové látky

- Školní metodik prevence (třídní učitel) provede diskrétní šetření, zjistí citlivě co nejvíce informací od spolužáků a rodičů.
- Provede pohovor s dítětem, podle vztahu pracovníka s dítětem buď osobně nebo za přítomnosti jiného učitele, nebo jiné osoby (psychologa, sociálního pracovníka). Doporučí mu rozhovor s odborníkem (Linka důvěry, pedagogicko-psychologická poradna, zdravotní zařízení, střediska výchovné péče apod).
- Po důvodném podezření citlivě informuje rodiče, případně jiné zákonné zástupce a upozorní je na další postup školy v případě akutního ohrožení zdraví po požití drogy, nebezpečí z předávkování a trvalého zdravotního poškození, včetně vzniku návyku hraničí s bezprostředním ohrožením života.
- V případě negativní reakce rodičů na sdělené skutečnosti a v případě, že rodiče nezařídí pro žáka další péči, uvědomí sociální odbor
- Pokud není v silách školy společně s rodiči problém vyřešit, doporučí další odbornou pomoc

Distribuce OPL ve škole

- Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti ředitel školy, zástupce ředitele, školní metodik prevence vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

Krádeže a vandalismus

- Ve školním řádu je uvedeno, že krádeže jsou protiprávním jednáním a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.
- Nošení cenných věcí do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Ve školním řádu je uvedeno, že cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nemají žáci do školy nosit. Ředitel školy ve školním řádu určuje způsob zajištění těchto předmětů na určeném místě.
- Žáci, v případě kdy jsou svědky takového jednání, ohlásí neprodleně věc třídnímu učiteli, zástupci ředitele, řediteli školy.
- V případě, že je zaměstnanec školy svědkem trestné činnosti nebo se o ní dozví, ohlásí to řediteli školy. Je proveden písemný zápis.
- Škola celou záležitost oznámí Policii ČR. Trestnou činností se rozumí užívání omamných látek, gamblerství, šikana, týrání, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, majetková trestná činnost, dále vystavení šikaně či týrání, příp. jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu apod.
- události pořídí třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce záznam na základě výpovědi poškozeného.
- Škola předá věc orgánům činným v trestním řízení nebo poučí poškozeného žáka, jeho zákonného zástupce, že má tuto možnost.
- V případě, že je známý pachatel, nahlásí ředitel školy, zástupce ředitele, výchovný poradce věc orgánu sociálně-právní ochrany, byl-li pachatel mladší 18 let a současně věc předá orgánům činným v trestním řízení.
- Ve školním řádu je uvedeno, že každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.
- Žáci jsou s touto problematikou seznámeni v poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví. Třídní učitelé se problematice vzniklých škod věnují v průběhu roku na třídnických hodinách a žáky opakovaně upozorňují na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Šetření a výslech policí

- Policista je povinen prokázat se, stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem nebo odznakem služby kriminální policie.
- V případě pochybností o totožnosti policisty si zaměstnanec školy (ředitel školy, zástupce ředitele, školní metodik prevence, výchovný poradce) ověří totožnost telefonickým dotazem na pracoviště policie.

- Ředitel školy nebo jeho zástupce se seznámí s předmětem policejního úkonu a důvodů, jež k němu vedou.
- Ředitel školy, zástupce ředitele, výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitel, zajistí dohled po celou dobu služebního zákroku i služebního úkonu a to i v případě, že je proveden ve škole. Písemně je zaznamenáno číslo policisty, jméno převáženého dítěte a datum. Po ukončení procesu je student předán zpět do školy nebo je předán zákonnému zástupci.
- Vyrozumění rodičů provádí policista předem, u osoby mladší 15 let informuje také orgán sociálně právní ochrany mládeže. V případě, že tak neučinil informuje rodiče třídní učitel, o způsobu vyrozumění se domluví s policistou.
- Policista může úkon provést i v případě, že vyrozumění rodiče nelze zajistit a provedení úkonu nelze odložit. V případě, že by vyrozuměním rodičů bylo mařeno vyšetřování, vyrozumí škola zákonného zástupce bezprostředně po souhlasu policie. Podle zákona mohou být mladiství vyslýcháni i bez účasti osob vykonávajících dohled nad nezletilými.
- Na požádání policie ředitel školy poskytne vhodnou místnost k šetření studenta ve škole, zajistí také pedagogický dozor. Osoby přibrané k výslechu mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby.
- Pro děti a mládež platí v plné míře presumpce nevinoty.

Školní program proti šikanování

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí a co nejdříve odhalit a účinně řešit šikanování. Na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci. Koordinace programu je v kompetenci ŠMP a za realizaci a hodnocení je odpovědný ředitel školy.

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikana je cílená vůči jedinci nebo skupině, obvykle opakovaná, často dlouhodobá, jejím záměrem je oběti ohrožit, ponižit či zastrašit, oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikana není jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt, vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří: verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií). Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti). Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.). Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Příklady přímých znaků šikany: Soustavné posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivá přezdívka na adresu určitého žáka, pokud to tento žák těžko snáší a trpí tím, jednostranné vyžadování věcných či peněžních darů, jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“ či „otroka“, často opakované poštuchování, strkání, údery, poškozování věcí, které žák neoplácí, na žáka je vyvíjen nátlak k vykonávání nemorálních až trestných činů

Příklady nepřímých znaků šikany: žák se o přestávkách zdržuje stranou od ostatních, nemá kamarády, přestávky tráví v bezpečné blízkosti učitelů nebo mimo třídu. Vymýšlí si záminky, aby nemusel být ve třídě. Jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje, nesoustředí se na učení, má často poškozené nebo rozházené věci, často se mu „záhadně“ ztrácí, ve třídě, v šatně, při týmových sportech bývá volen mezi posledními, působí smutně, stísněně, často

chybí z nejasných důvodů, nevolnost, bolení hlavy..., má-li promluvit před třídou, je nejistý a ustrašený

Stádia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.

Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

(Stadia šikanování podle Michala Koláře)

Krizový plán

V případě, že k šikanování ve škole dojde, jsou rozpracovány dva typy scénářů:

- První zahrnuje situace, kdy škola zvládne situaci řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádia šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování.
- Druhý zahrnuje situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti. S krizovým plánem jsou vždy na začátku školního roku prokazatelně seznámeni žáci a jejich zákonní zástupci.

Postup vyšetřování v případě, že jde o počáteční stádia šikanování

- Třídní učitel, který má podezření na šikanování, konfrontuje svá pozorování s dalšími kolegy.
- Co nejdříve oznámí své podezření vedení školy, výchovnému poradci, ŠMP a konzultuje další postup.
- V soukromí vyslechne spolu s ŠMP více nezaujatých svědků, popřípadě konfrontuje svědky mezi sebou. Zaměří se hlavně na následující otázky:
 - Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je?
 - Kdo je agresorem, kolik agresorů je? Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?
 - Co, kdy, kde, a jak dělali agresori obětem?
 - K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?
- Ve spolupráci se ŠMP se spojí s rodiči případné oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany. Požádá je o pomoc a spolupráci.
- Vyslechne spolu se ŠMP oběť. Citlivě, diskrétně, zaručí bezpečí a důvěrnost informací. Upozorní, že nebude problém řešit před celou třídou!
- Zajistí ochranu oběti šikany.
- Vyslechne se ŠMP agresory, případně konfrontuje agresory mezi sebou. Snaží se najít nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- Požádá vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, TU, ŠMP), která na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikany a jaký je stupeň její závažnosti, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
- Seznámí rodiče agresora (pokud je nezletilý) se situací, sdělí jim navrhovaná opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálně právní ochrany dítěte.
- Seznámí rodiče oběti se situací, domluví se na opatřeních k nápravě vzniklé situace.
- Vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků. Třídou nadále pozorně sleduje a konzultuje postup se ŠMP.

- V případě, že šikanování oznámí rodiče, pracuje TU nebo ŠMP obdobně podle výše uvedených pravidel. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, ŠMP, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Postup vyšetřování v případě, že jde o projev pokročilé a nestandardní šikany

- Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- Dále ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.
- Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
- Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy s dalšími institucemi a orgány. S pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry. V resortu zdravotnictví s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie. V resortu sociální péče s oddělením péče o rodinu a děti

Následná výchovná opatření

- Dále pracovat s agresorem: Jeho náhled na vlastní chování, motivy jednání, rodinné prostředí, v případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů
- Potrestání agresorů: Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížení známky z chování, vyloučení ze školy (stanoveno školním řádem podle míry a závažnosti provinění)
- Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s těmi, kteří přihlíželi, ale nezasáhli. Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou na programech zabývajících se klimatem třídy.
- V mimořádných případech lze užít další opatření: Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP. Doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu. Podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Aktivity školy v prevenci proti šikaně

Prevence probíhá ve specifickém i nesespecifickém režimu. Prostřednictvím dnů prevence, hodin občanské výchovy, informatiky a základů společenských věd, adaptačních a sportovních kurzů, podpory mimoškolní činnosti, prací školního parlamentu a časopisu. Konkrétní program je součástí minimálního preventivního programu. Ve všech těchto aktivitách je u žáků podporována solidarita a tolerance, rozvoj pozitivních mezilidských vztahů, vzájemný respekt, dodržování zásad slušného chování, důraz na právní odpovědnosti jedince, uplatňování pomoci a spolupráce mezi žáky a jsou vytvářeny podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit. Třídní učitelé se zaměřují na činnosti posilující budování pozitivních vztahů mezi žáky navzájem a mezi učiteli a žáky.